DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

SISTENS

OBSERVATIONVM OBSTETRICIARVM

DE PARTV CLVNIBVS PRAEVIIS PERACTO

DECADEM

QUAM

PRAESIDE

HENRICO AVGVSTO WRISBERG

PHIL. ET MED. DOCT. MED. ANATOMES
ATQVE ART. OBST. PROF. ORD.
FACVLT. MED. H. T. DECANO.

CONSENSV ILLVSTRIS ORDINIS MEDICORVM

PRO

GRADV DOCTORIS MEDICINAE

RITE OBTINENDO

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

D. 30. DEC. 1780.

PVBLICE TVEBITVR

GEORGIVS WILHELMVS SPANGENBERG

NORDHEIMENSIS.

Göttingae, Typis BARMEIERI,

1780.

PROOEMIVM.

Suasu et consiliis *Celeberrimi* Wrisbergii, Praeceptoris mei ut in variis aliis disciplinis medicis, ita in *Anatome* et *Arte obstetricandi* fidelissimi, et cui hac occasione publicum grati animi exhibeo documentum, factum est, ut pro capessendis Doctoris medici honoribus, thema ex obstetricandi scientia, cui per aliquod tempus in Nosocomio Gottingensi sub manuductione *Ill. Praeceptoris* operam navavi, desumtum, cum publico communicem.

Inter tot diversaque argumenta, in quibus pertractandis tirones, ad summos in sua arte honores adspi-

ſpirantes occupati ſunt, dum alii ad illuſtrandam hanc vel illam opinionem ſententias Autorum colligant, et hoc modo utili ſaepe lectione plurium ſcriptorum tum ipſi proficiunt, ideasque colligunt, tum alios inſtruunt, iisdemque in eodem argumento laborantibus laboris compendium efficiunt; alii vero rariores res, morbos, obſervationesque deſcribunt, et poſteritati tradunt; alii tandem tritiſſimos naturae effectus, et quotidie in praxi occurrentes obſervationes et caſus conſignant, tramitem et viam, quae a conſueto et facili naturalique ordine deflectit animadvertunt, optimam methodum qua luctanti naturae ſuccurrendum eſt, proponunt et commendant, tertiam claſſem ſelegi. Vix autem a tirone poſci expectarique poterit, illum tot negotiis et occupationibus obrutum, nunc in tam vaſto artis medicae, noſtris temporibus tam multifariae diviſioni obnoxiae ambitu, ſufficientem obſervationum numerum colligere poſſe, qui ad ſtabilienda praecepta generalia, tum abrogandis regulis falſis, tum condendis legibus verioribus idonea et proficua, requiritur. Gratias ita ago Ill. Wrisbergio, quod ex obſervationum ſuarum penu illas mecum communicaverit, quae in partus illa claſſe, dum foetus conduplicato corpore clunibus praeviis exit oſtendere poſſunt, quid natura valeat, quid ars. Eo lubentius hos caſus exarandos et publici juris faciendos ſumſi, quod ante hos decem circiter annos *Ill. Praeceptor* et egregius Diſcipulus, theoreticam huius partus par-

partem elaboraverit (*a*), eandemque docto Viro defendendam dederit, ut lectores itaque hanc tractationem tanquam alteram prioris libelli, et si ita volupe est, practicam partem respicere possint. Tractationis ratio, ipsa natura duce, ea omnia in tres sectiones dispescere jubet, quae dicenda habeo: *prima* enim complectitur partum clunium praeviarum *forcipe* finitum, singulari observatione illustratum: *altera Versionis* praestantiam ostendit, quibusdam sub conditionibus necessariam, aliquot observationibus confirmatam: *tertia* tandem *naturae* valorem in finiendo hoc partu vel solum, vel digitis uncini instar adjutum, manifestat, nonnullis in casibus visum.

Speramus itaque fore, ut successu temporis plures diversarum partus specierum generumque descriptiones, nec taediosa loquacitate, nec infructuosa brevitate, consignatae, non simplici narratione peractae operationis, sed docta et judicio plena adumbratione confirmatae prodeant.

(*a*) *De foetu natibus in partu prodeunte observationes et analecta, resp.* SAMUELE FRIDERICO SCHEFFEL, Gotting. 1770.

OBSERVATIONES OBSTETRICIAE
DE
Partu clunibus praeviis peracto.

§. I.

Foetus humani fereque omnium quadrupedum maturi et perfecti, duplici tantum corporis ſitu in naturali enixu in lucem prodire poſſunt: vel enim matres pullos ſuos capite primum prodeunte, ut pedes ultimo loco ſequantur, in lucem enituntur, vel inferiore corporis parte pedibus, genubus, et clunibus primum excluſis, capite ultimum demum locum occupante parere ſolent.

Verum enim vero, licet numerus partuum capite praevio perfectorum longe maior ſit, illis', ubi ultimo loco caput exire debet, et eam ob cauſam a variis, quin plurimis, *naturalis* appelletur, in qualibet tamen partuum claſſe, quos natura ſola, nullo artis praeſidio ſuffulta peragit, quaedam conditiones requiruntur, quae, ſi deſint, in una aeque quam altera, artis ſubſidio opus eſt. Cum itaque operatoris auxilium praecipue requiratur, quotiescunque vel proportiones foetus et pelvis peccant, vel ſitus foetus a naturali, et ad partum perficiendum conveniente vitioſus redditur, vel vires partum promoventes languent aut plane ceſſant, vel ratio-

nes

nes et ſymptomata partum accelerandi ſuperveniunt, vel multa alia improviſa contingunt, nunc non enumeranda, hinc, ut in partu capite praevio, ſic in illo ubi clunes primum prodeunt, conditiones, cauſae et circumſtantiae ponderandae et trutinandae ſunt, ſub quibus pro diverſo rerum ſtatu, naturae viribus vel ſilentibus, vel ſi adſint, inſufficientibus et ſuperfluis, ad hoc vel illud artificiorum genus, forcipem puta, vectem, vel verſionem in pedes confugere volumus. Putamus itaque magnopere errare eos, qui in partu conduplicato absque omni limitatione et reſtrictione verſionem in pedes ſuadent, cum potius conveniat, eundem ſimili modo tractare, uti partum capite praevio, quem nonnullis ſub conditionibus forcipe, aliis verſione abſolvimus, in plerisque vero caſibus naturae committimus.

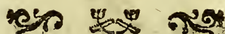
SECT. I.

FORCIPIS VSVS IN PARTV CLVNIBVS PRAEVIIS SALVTARIS.

§. II.

Egregium exemplum proficui forcipis uſus in partu, ubi *nates praeviae* erant, et *dolorum ſummus lentor*, prima obſervatio oſtendet.

Chriſtina Dorothea Schuſtern 35 annorum, prima vice utero gerens, ſtatura parva et corpore pinguiſſima,

ma, temperamenti admodum phlegmatici, ingeniique tam hebetis, ut licet, coivisse cum viro sibi recordaretur, consueta tamen conceptionis symptomata, et ipsam menstruorum cessationem oblita fuerit, incrementum infimi ventris insigne non animadverterit, et prima dolorum cum praesagientium tum verorum plane ignoraverit.

D. 15. Mart. 1764. h. 12. sub mediam noctem velamentis sua sponte ruptis, liquoris amnii parva quantitas guttatim pariente inscia effluxit, cuius vestigia in lecti linteaminibus ab accersita obstetrice deprehensa sunt. Consobrina quaedam eodem in conclavi decumbens, ex repetitis gravidae agitationibus enitendi terminum suspicans, obstetricem advocat, factaque exploratione, cuncta ad partum disposita esse, eadem adstantibus refert, simulque asserit, se post unam alteramve horam reversuram esse, quo tempore caput infantis praevium solito paullo maius a doloribus melius depressum iri, ut post eius reditum eo commodius citiusque extrahi possit.

Immobilis interim in lecto parturiens decumbit, adstantes partim agendarum rerum ignarae, partim contentae, tam quietam et laeto animo fruentem esse parientem, nec de invadentibus ad partum doloribus interrogaverunt, multoque minus eandem ad edendos nixus excitaverunt. Obstetrice elapsis 5. horis reduce, res eodem in statu manserunt, caput, secundum obstetricis praeconceptam opinionem praevium, ne tantil-

lum

lum ex suo situ dimotum, nec orificium amplius erat diductum. Dolorum defectum nunc obstetrix accusans, ex proximo pharmacopolio aliquot balsami embryonum uncias apportat, quibus parienti propinatis minime simul obliviscitur, fortibus, nonnunquam emphaticis verborum admonitionibus eandem ad sustentandos subigendosque dolores excitandi, non sollicita, an tales dolores, quos suis suffulcire debebat nixibus voluntariis, adfuerint nec ne. h. 3. post meridiem medicus allicitur eo scopo, ut dolores medicamentis augeret: clysma stimulans alvo iniicitur, et ore tria consuetorum pulverum pellentium dictorum, ex borace veneta, elaeosacharo citri et oleo cinamomi paratorum sumuntur: paullulum auctos esse dolores, an his remediis, an perpetuis allocutionibus, contendebant, alia tamen obstetrix, priori prudentior, nunc h. 9. vesp. in subsidium vocata, dum prior alii cuidam parienti opitularetur, contrarium asserit, partum ne tantillum huc usque promotum esse, licet omnia brevi futurum spondererent, eidem tamen minime fidendum esse, cum dolores plane deficerent, parientis vero vires intempestivis adhortationibus iam fractas, et medicamentis circulationem sanguinis talem in modum acceleratam esse, ut aestus, animi anxietas, et inquietudo his potius quam dolorum vigori adscribi debeant, se itaque aliquot horarum quietem suadere, ut pateret, an dolores sponte fortiores redderentur, aut, nisi hoc consilium placuerit, mea auxilia imploranda esse tanto magis putabat, cum ex meconii

 spon-

ſpontaneo profluvio detrimentoſi quidquam reſpectu infantis ſuſpicaretur.

Usque ad h. XI. omnia naturae committuntur, maritus autem in tanto dolorum ſilentio, cum ab obſtetrice ſimul exhortaretur, acquieſcere non amplius poterat. h. l. ſequentis diei, poſtquam 25. horae a velamentorum dilaceratione elapſae erant, ad parturientem accedo, ſequentemque ſtatum invenio.

1*mo* Debilis, viribus animique vigore exhauſta, aeſtuans, ſudans, reſpiratione concitatiore, brevi repetita, pulſu frequenti parvoque et celeri inſtructa.

2*do*) Dolorum plenaria abſentia, tam ex immutata uteri duritie, dum per quadrantem horae manum abdomini impoſuiſſem, quam ſub exploratione, dum pars praevia plane nullam mutationem pateretur, ſeſe manifeſtabat: Videbantur quidem interdum nonnulla dolorum parientem afficere ſimulacra, quibus vero tam parva erat diuturnitas et vigor, ut nihil fere viciſſitudinis dolorem inter et intercalarem quietem a peritiſſimo obſervatore diſtingui, uno verbo nihil dolorum verorum obſervari potuerit (*b*).

3.)

(*b*) In hac itaque pariente conſilia tam Clar. GILES WATTS *Reflections on ſlow and painful labours and other ſubjects in midwifry.* London. 1755. 8. pag. 5. orificium uteri irritandi, quam Cel. ASTRUC *l'art d'accoucher reduit à ſes principes.* à Paris

3.) Genitalium externorum labia, et propter pinguitudinem, et partus diuturnitatem repetitasque harum partium contrectationes enormiter tumebant, roridaque reddebantur sudore copioso ubique prorumpente: Interius muco largiter secreto, meconioque remixto lubricabatur vaginae canalis.

4.) Orificium uteri perfecte emollitum, extenuatum et apertum, cum notabili tamen aberratione a naturali axi, dum nimium versus posteriora dirigeretur, abdomen eam ob causam cum summo parturientis incommodo, durante graviditate propenderat super pubem.

5.) Angustissima pelvis cavitas in omni sua dimensione peccans, summum mihi iniiciebat metum mali infelicisque successus. Carnes infantis quas meconii profluentis ubertas, nates esse credere licebat, exiguam hanc pelvis caveam ita replebant, aditumque ad uterum obturabant, ut sola partium externarum exploratione contentus esse debuerim.

6.) Quantum in tanta rerum angustia digitus dignoscere sine matris detrimentosa genitalium disquisitione poterat, infans clunibus orificio utero obversis, excepta

Paris 1766. 12. pag. 173. roborantibus exhibitis excitandi nihil profecerunt.

cepta uteri obliquitate, caeteroquin ſatis bene collocatus eſſe videbatur, ut dorſum infantis abdomini matris ſuae, dorſo vero eiusdem abdomen infantis obverteretur, id quidem ex directione aperturae ani verſus pubem, et ex turgidulo ſcroti ſacculo in regione oſſis ſacri coniectabam, quam quoque argumentationem eventus omnino confirmavit.

7.) In pariente ipſa ſummam admiratus ſum animi tranquillitatem, et plenariam corporis ad ſentienda partus incommoda hebetudinem, placido ſomno fere ſemper ſepulta, nec ullius rei curam gerebat, niſi dedita opera ad hoc vel illud negotium excitaretur.

8.) Meconii aliquot drachmae interdum ex genitalibus promanabant.

§. III.

Perpenſis mecum omnibus paullo ante recenſitis circumſtantiis, quatuor omnino ſeſe mihi offerebant auxiliorum in hoc partu genera, vel enim naturae ſoli totum negotium committere, vel verſione partum abſolvere, vel uncino, vel forcipe tandem foetum educere. Praeſtat dubitandi eligendique rationes unius alteriusque auxilii eodem candore apponere, quo operatori in hoc delicatiſſimo caſu trutinandae erant. Naturae ſuccurrentem opem ulterius expectare vetabant.

1.)

1.) Summa virium uteri contractilium inertia atque silentium, durante toto hoc partu conspicuum et evictum, quae maximam partem defectui irritabilitatis animalis adscribi debebant, temperamento phlegmatico nimium familiari. Si naturae auxilium in quocunque alio partu cum fructu et matris emolumento sperandum fuisset, in hoc certe plane fingi expectarique a sanae mentis compote vix potuit.

2.) Genitalium osseorum praeternaturalis angustia, infantem, parvae licet staturae fuerit, difficillime transmisisset, huic foetui, cuius moles tam ex clunium incuneatarum, quam ex ventris volumine arguenda erat, certissime exitum naturalem denegasset, multoque minus debilissimi dolores, in tanta uteri versus posteriora obliquitate, quidquam praestare in excludendo foetu potuissent.

3.) Partus diuturnitas, et inde enata genitalium externorum non mediocris intumescentia, pulsusque conditio, ex parte matris aeque quam infantis omnem moram dissuadebant.

§. IV.

(c) Nollem sane id mihi sequelae genus exprobrari, cuius mentionem fecit b. ROEDERERUS in diss. Zeisiana de causis necessario mortem in partu inferentibus §. XI. in Opusculis med. T. I. p. 477.

§. IV.

Hisce argumentis convincebar, ſola operatione infantem ſi vivus adhuc eſſet educendum eſſe. Arridebant ſane praeceptoris olim mei b. ROEDERERI ore ſcriptisque data conſilia verſione uti, ſi natura foetum clunibus utero obverſis expellere non valeret: confirmabantque animum in capiendo eodem conſilio tot celeberrimorum artis obſtetriciae auctorum teſtimonia, parientique pro inſtituenda verſione conveniens poſitio parabatur, eligebam illam, quem plerique tali in partu ſuadent ſupinam, ut nates paullo plus capite elevatae eſſent, habita ſimul ratione obliquitatis uteri, cui ab adſtante leni abdominis medebatur ſublevatione, manus verſionem inſtituere occupata, introitumque quaerens, validiſſimam ubique offendit reſiſtentiam, carnes enim infantis cunei inſtar totam pelvim ita replebant, ut nullibi penetrare potuerim, pone os ſacrum tam prominens illius oſſis tuber, quam ſcrotum omnem aditum denegabant; a repulſione clunium in uteri cavum, adeo magni uſus a variis autoribus depredicata, ob plenariam uteri circa foetum conſtrictionem pariter abſtinendum erat, manus a reſiſtentiis ſtupefacta, et parientis ſollicitudo, me ab infructuoſo hoc labore deſiſtere cogebant, nihilque emolumenti exinde redundabat, niſi quod ex naturali infantis calore de ſuperſtite vita, abſentibus verioribus mortis eiusdem indiciis, probabiliter convincerer, et meconio profluente conſpurcarer.

§. V.

§. V.

Sollicite mecum reputabam, quod consilium in tanta clunium in angustissima pelvi incuneatione capiendum sit. Omnes artis rationes uncini usum experiri suadebant, eadem vero praedicta argumenta versionem repudiantia, et uncinum dissuadere, eundemque nisi periculosum, infructuosum saltem fieri spondebant, et infanti, si viveret adhuc, nocivum. Arridebat itaque mihi in hoc casu experiri, quid forceps valeret. Cum enim nihil periculi ab illius frustraneo usu metuendum, e contrario, quod 1.) tanquam instrumentum minoris molis facilius penetrare in uterum posset, quam manus, 2.) aliqua compressio, saltem ob pelvis lateralem angustiam in meliorem figuram mutatio, obtineri, et 3.) in summo dolorum defectu melius attrahi posset quam uncini, sine omni haesitatione forcipem longam Smellianam adhibui, et facile animadverti, lento negotio introducta forcipis brachia eleganter firmata esse.

Maximo cum gaudio vidi quam egregie clunes forcipe prehensae inter largum meconii proventum exiverint, et caput ipsum, non obstante pelvis angustia, inter brachia infantis sequutum fuerit. Ab initio parum probabilitatis aderat, puerum in vitam revocari posse. Repetitae vero irritationes, venaesectio ex nondum deligato fune administrata, aeris puri in pulmones inflatio, et larga fumi tabaci copia in anum propulsa, de-

bilem

bilem tandem infantem refocillarunt, quem nunc etiam vivere ſcio. Forceps talem in modum firmata erat, ut ſuperior criſtae oſſis ilei pars feneſtris reſpondiſſet. Secundinarum excluſio, et puerperium naturalem ordinem ſequutum eſt.

Sect. II.

DE

PARTV NATIBVS PRAEVIIS VERSIONE PERACTO.

§. VI.

Quodſi ullum in partu datur impedimentum, ad quod ſuperandum natura plane incapax et iners eſſe videtur, certe ſummi obliquitatis infantilis gradus cenſendi ſunt, qui in verum transverſalem infantis ſitum transeunt. Vt vero infanti capite in plenaria obliquitate praevio, nulla encheireſi melius ſuccurrimus quam verſione, ita *Verſione* unice utendum eſſe putamus, quotiescunque foetus conduplicato corpore in partu occurrens, tanto obliquitatis gradu laborat, ut una tantum vel altera clunium in pelvim deprimatur, altera vero margini aperturae pelvis ſuperioris infixa ſit. En ſpecimen primum perfectae obliquitatis, quae verſione ſublata eſt.

§. VII.

§. VII.

Vocabatur Celeb. WRISBERGIUS die 25. Aprilis 1773. ad Generosiss. de G***. quae dum 24to aetatis anno altera vice utero gereret, iam ultra 24. horas inter dolores diversae indolis et vigoris parturierat. Hora 6. matutina eiusdem diei, post naturalem et spontaneam velamentorum disruptionem aliquot librae liquoris amnii effluxerant. Obstetrix nihil certi de situ infantis asserere ausit, cum orificium uteri lentissime aperiretur, et pariens, ex nimia corporis sensilitate, cum omnem frequentem explorationem, tum eam praecipue, quae in superiorem pelvis regionem ad indagandam partem infantis praeviam necessaria fuit, strenue recusaret. Cum vero velamentorum vesica farciminis instar, ore uteri nondum satis aperto, prodiret, et paullo post rumperetur, instituta nova exploratione infantem praeternaturaliter situm esse iudicavit, licet de parte praevia iudicium ferre non posset. Versus horam pomeridianam 5. Praeceptor pie colendus advenit. Pariens temperamenti sanguineo cholerici, vividissimique ingenii, laudabili animi constantia operationem ab illo accelerandam poscebat, quam etiam facilem fore, et brevi tempore finitam esse, explorato rerum statu, praesagiebat. Vires enim corporis minimae erant fractae, et, licet interdum aliquid sanguinis promanaret, quidquam periculi imminere inde non putabat, cum accuratiore examine nihil inveniret, quod suspectum

placentae situm significaret, et potius cruoris proventum, tanquam sequelam fortis uteri constrictionis declarabat, qua, vel pars aliqua placentae, vel velamentorum, vasa sanguinea continens, ab utero soluta esset. Maximam aperturae pelvis superioris partem replebat molle corpus cuius naturam et conditionem, clunem infantis dextram esse, genitalia infantis, scrotum nempe et penis, quae in anteriore pelvis regione pone arcum ossium pubis versus dextrum matris latus directa, distingui poterant, determinabant. Cum ex hoc indicio satis pateret, qualem infans situm haberet, *clunes nempe oblique positas offerre*, et ex perverso hoc, ab axi uteri et pelvis plane abludente positu satis elucesceret, naturam talem partum absolvere non posse, et unicum, attamen certum auxilium ab arte expectandum esse, *arreptis pedibus* infantem ex pelvi caeteroquin bene conformata educere consilium captum est. Pariente itaque transversim super lectulum collocata, ut pectus et superior trunci pars magis elevata esset, sinistra manus, cum ex clunium directione probabile esset, pedes versus dextrum matris latus dirigi, successive uterum penetravit. Leniter clunis dextra elevabatur versus ossis sacri sinistram partem, ut manus eo melius penetrare in uterum, et pedes prehendere posset. Sine difficultate utroque pede prehenso, qui facile abdomini naturaliter plicati incumbebant, infans versus genitalium sinum educebatur usque supra nates, et leni contorsione facta, ut lateralis corpusculi positio corrigeretur,

in

in abdomen revolutus, et ad plicam axillarem usque extractus est. Nunc vero, novo impedimento ex capitis magnitudine enato, quod quidem brachia longitudinaliter extensa amplectebantur, opus fuit, ut sinistrum infantis brachium flectendo eliminaretur, et corpusculum in lateralem denuo situm contorqueretur. Capite itaque in latus collocato, ut facies infantis matris os ileum dextrum respiceret, dextrum brachium autem ductu ossis sacri pone caput relictum maneret, brevi tempore, tum moderata corpusculi attractione, tum uteri constrictione viribus matris suffulta, caput, et cum eodem integer, sanus et vivus puer excussus est, qui statim respirationem incepit, et vagitum edidit. Secundinarum exclusio fuit naturalis, et puerperium absque ullo symptomate peractum est.

§. VIII.

Non plane absimilis enarrato casui fuit altera observatio versionis in nosocomio peractae. *Maria Boeckern* Eimbeca-Grubenhagensis, 20. annorum, primipara, habito circa finem Junii 1769. commercio concepit, et tributo lunari ab illo tempore privata est. Inter conceptionis symptomata, durante primo mense comparentia, praecipue eminebant molestus ardor quoties urinam mitteret, ultra tres dies continuans, nausea, et insolita corporis animique irritabilitas. Circa initium Decembris primum percepit infantis motum, et Martio

1770. inchoante, in nosocomium recepta est. Ab hac periodo ad initium Aprilis, infans profunde in pelvi haerens firmiter iam aperturae superiori impactus, et segmento uteri inferiori tam firmiter appressus sub exploratione animadversus est, ut Cel. WRISBERGIUS caput praevium esse crederet. Cervix tunc temporis iam fere deleta fuit, et orificium aperiri incepit. Medio Aprilis, praevia pars infantis longe erat mobilior, tactu mollior, et magis ad anteriora directa, ex qua subita mutatione Praeceptor futurum praeternaturalem eventum statim praesagiebat. Pelvis caeterum conformatio satis bona erat, gravida mater bene valebat, ex abdominis vero volumine et ambitu, et ex notabili pondere, de quo conquerebatur sub ingressu, non immerito grandem augurabamur foetum.

§. IX.

Die 28. Aprilis primi dolores praesagientes, uti dicuntur, parientem affecerunt, post longa quietis intervalla redeuntes, situ infantis semper eodem manente. d. 29. a meridie fortiores fiunt dolores, acutiores, brevioribus intervallis distincti, qui vero, licet nil dubii superesset, partum intensuros esse hos dolores, paullo post inter varia intervalla irregularia remittunt, redeuntque vicissim, ut non adeo sensibilem in ore uteri effecissent mutationem. Ab hora X. vespertina denuo urgent vehementes pariendi conatus. Validissimos sen-

ſentit mater prolis ſuae motus. Orificium uteri nunc ſub exploratione emollitnm, extenuatum, et ad aperiendum diſpoſitum tangebatur, clauſum tamen adhuc, ut praeviae partis conditio nulla ratione dignoſci poſſet, praeter mollitiem, quam digitus tangebat, et liberiorem in regione oſſis ſacri ambitum, quorſum etiam orificium uteri dirigebatur, de ſitu foetus iudicium ferri non poterat.

Inter varia dolorum ſimulacra d. 30. hora X. mat. orificium ad magnitudinem diametri 2. poll. aperiebatur, et velamentorum veſica formari, et protrudi incepit: circa meridiem ex veſica ſponte rupta, cum modico liquore amnii inſignis copia ſpiſſi muci, vernicis caſeoſae inſtar, cum larga meconii quantitate effluxit. Manifeſte poſt aquarum profuſionem, quarum profluvium diu continuavit, dolores reddebantur magis efficaces, ut hora 2. poſt mer. cum Cel. WRISBERGIUS denuo in noſocomium rediret, orificium uteri perfecte apertum eſſet. Viſo meconii tam ubere proventu, clunium praeviarum ſuſpicionem exploratio inſtituta luce meridiana clarius manifeſtavit.

§. X.

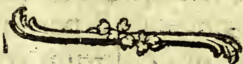
Poſterior circa os ſacrum pelvis regio, et quae huic vicina eſt oſſis ilei dextri cum ſacro coniunctio, liberiorem adhuc praebebat manui aditum, cum maxima

corpusculi foetus pars, pubem et sinistrum os ileum occuparet, et sinistra infantis clunis, de qua in pelvi tactu nihil percipi poterat; inhaereret. Sola natum dextra in cavum pelvis depressa erat, clunium crena margini pelvis infixa: Dorsum infantis versus sinistram et anteriorem abdominis materni regionem dirigebatur, faciem, pectus, abdomen et pedes infantis explorans manus versus posteriora et dextra matris versa animadvertebat. Cum fortuito casu Ill. Praeceptor sinistra manu ad explorandum infantis situm usus esset, facillimo negotio, hac plenaria obliquitate omnem naturae operam recusante, ad vertendum infantem in pedes sese accinxit, idemque negotium, cum pedes non adeo remoti essent, tam celeriter, tantaque facilitate et moderamine peregit, ut vestes exuere ne quidem opus fuisset, et foetus ad umbilicum protractus esset, antequam mater ipsa crederet, versionem, quam ipsi ut necessariam proponebamus, iam institutam esse. Lenta opera infans, qui sub pedum eductione naturalem positionem, abdomine versus dorsum matris directo, obtinuerat, usque ad axillarum foveam eductus est: Concessa nunc aliquot temporis minutorum requie, sub novarum uteri contractionum adiumento, caput inter utrumque brachium pone aures extensum, sine omni molestia, facie aliquantisper oblique versus os sacrum contorsa, excussum est. Reliquum partus negotium et puerperium fuit maxime sanum et naturale. Infans vivus et vegetus pondus 6. libr. non excedebat, et respectu pelvis

iustam

iustam habebat proportionem, ut insigne itaque abdominis volumen, partim insolitae liquoris amnii copiae, partim secundinarum magnitudini adscribi debuerit (*d*).

(*d*) Bene in perverso clunium situ versione partum perfecit clar. EHRHART *Sammlung von Beobachtungen zur Geburtshülfe*, Frankf. u. Leipz. 1773. pag. 241. Licet non adeo facile intelligam descriptionem, quomodo infans clunibus ossi ilium matris sinistro infixus, adeoque obliquam directionem habere, et simul una natum ossi sacro, altera pubi inhaerere potuerit. Peior autem fuit status, et minus felix ex nulla alia causa successus, quam quod iusto serius instituta est versio, in casu de quo relationem Ill. WRISBERGIO dedit industrius Praeceptoris discipulus Clar. KAUFFMANN. In vicino enim pago *Juhnde* iam per 3. dies rustica 35. ann. sexta vice gravida parturierat, cum d. 25. Aug. 1770. parientem debilem, viribus fractis decumbentem, et colore saturate fusco praeditam, genitalibusque tumidis laborantem, inveniret, nates sub exploratione praevias talem in modum sitas animadvertit, ut anterior foetus pars, pedes ergo simul pubem respicerent: Difficulter in hoc inconveniente corporis situ pedem dextrum arripere et educere potuit, et unius huius pedis beneficio foetum ad nates usque adduxit, admoto deinceps in plicam inguinis sinistri digito incurvo infantem, nisi caput brachiis decussatim ante illud sitis impedimentum obiecisset, excussisset. Solutis dein brachiis partus puellae mortuae brevi ad finem perductus est.

SECT.

Sect. III.

DE PARTV CLVNIVM PRAEVIARVM A SOLA NATVRA PERACTO.

§. XI.

In partu conduplicato corpore, natibus orificio uteri obverſis contingente, multa quidem ſunt, quae ceu in enixibus, capite primum prodeunte, facilem et naturae convenientiſſimum partum ſpondent. Nemini autem ignotum eſſe putamus, pluribus moleſtiis, quae ſaepe in ſummas transire poſſunt difficultates, ſtipatum illum eſſe, in partu capite praevio vel plane carentibus, vel minori impedimento anſam praebentibus, mollem puto et voluminoſam clunium maſſam, qua carnes genitalium nimium patiuntur, et quod capitis excuſſio, ultimo loco peragenda, ſaepe plus prudentiae et dexteritatis requirat, quam totum partus negotium. Priori itaque periculo, laeſioni nempe genitalium, quae ex nimio clunium excludendarum volumine metuenda eſſet, obviam iremus, ſi in quolibet caſu arreptis pedibus inferiorem infantilis corpuſculi partem in conicam figuram mutaremus, et tum dolorum ope, tum tractionis ſubſidio exitum eiusdem faciliorem redderemus. In tali ſane caſu omnino praecipimus et conſulimus, quotiescunque ſive genitalium ſive pelvis conditio talis fuerit,

rit, ut ex volumine et ambitu uteri foeti, vel ex magnitudine clunium praeviarum tale periculum metuendum esset, vel dolores etiam minus efficaces animadverterentur, naturae non fidere, sed absque omni temporis dispendio ad pedum eductionem confugere. Ut vero infante iustae magnitudinis in genitalibus bene conformatis convenienter sito, viribus pariendi efficaciter satis et moderate agentibus, nullo aut concurrente aut superveniente symptomate quod festinationem poscit, natura sola sufficere potest, et ridiculum esset, in omni partu naturali capite praevio eam ob causam forcipe uti velle, quod casus dentur, ubi cum emolumento adhibita est; ita minime etiam convenire puto, absque omni exceptione versione partum absolvere, quoties nates offeruntur (*e*). Qualem successum nostra cogitandi agendique ratio habuerit, aliquot observationes testabuntur.

§. XII.

Primam observationem subministravit *Cath. Marg. Baumbach* 37. ann. quae post intervallum 12. annorum nunc secunda vice gravida facta est, & ab initio Martii 1778. in nosocomium obstetricium recepta, die XImo Aprilis gemellos peperit, quorum primum, *natibus praeviis*,

(*e*) Cel. ALEXANDER HAMILTON *Elements of the practice of midwifry*. London 1775. 8. pag. 208. seq.

viis, facillimo partu et maxime naturali in lucem enixa est. Medio mensis Augusti concepisse asseruit, et ab illo tempore menstruis caruit. Inchoante Januario 1778. aut versus medium circiter eiusdem mensis, primum sensit infantis motum in dextro latere, quem dein sensim auctum, mox in uno, mox in alio abdominis loco, frequentius tamen in dextro latere percepit.

Cum d. 1. Mart. in nosocomium recepta, primum exploraretur, abdomen modice et aequabiliter expansum, uterus naturaliter situs, cervix fere deleta, orificium digitabuli in modum hians, et super segmentum uteri, globosum, volumine capiti simile, sed molle et mobile adhuc corpus tangebatur, caput non esse, quod tangebatur, ex mollitie probabile reddebatur, clunes vero offerri, tunc cum certitudine asserere nemo ausus esset, et ex nullo indicio hariolari poteramus, gemellos utero gerere, quam nunc examinabamus. Satis bene vixit ab illo tempore, motum infantis vividum et alacrem sensit, nullisque doloribus praesagientibus vexatam esse asseruit. D. 11. Aprilis hora I-II. sub consueto gravidas in nosocomio explorandi et examinandi termino, nihil molestiae aut doloris sensit. Praeviam mollem infantis partem satis profunde haerentem, et canalem cervicis amplius apertum, et segmentum uteri melius extenuatum et detersum esse percepi. Versus horam XI. noctis, doloribus ad partum veris, et tam fortibus afficitur, ut ex iunioribus obstetricibus, quae

ad

ad addiſcendam artem tunc noſocomium frequentarent, illa, cui ex ordine officium parturientibus aſſiſtendi incumbebat, vix ſatis mature convocari potuerit. Plenariam jam invenit orificii aperturam, et ſub prima exploratione velamentorum disruptionem, quam mox partus puellae $3\frac{1}{4}$ librar. natibus praeviis prodeuntis et naturaliter poſitae ſequebatur. Jam ex magnitudine huius infantis, cuius partus naturali ſimillimus fuit, comparata cum elevatione et magnitudine abdominis futurae puerperae, non difficile fuit iudicium gemelli adhuc in utero reſtitantis, quem obſtetrix facta exploratione ſtatim animadvertit: velamentorum veſica a praevio alterius infantis capite, ſua ſponte fortibus uteri contractionibus disrupta, et brevi poſt, temporis intervallo vix integrae horae praeterlabente, partu maxime naturali puer $4\frac{1}{4}$ libr. in lucem editus eſt. Facili negotio ſecundinae extrahebantur, et mater aeque quam gemelli ſani et vegeti finito puerperio noſocomio egreſſi ſunt.

§. XIII.

Ex huius partus hiſtoria omnino patet, 1.) volumen infantis, eiusdemque magnitudinem, ſi reſpectu pelvis exigua fuerit, quod in partu gemellorum, qualis hic erat, aut in partu praematuro frequens et conſuetum phaenomenon eſſe ſolet, ad facilitatem partus plurimum conferre: 2.) Si cum conveniente ſitu fortes coniungantur dolores, citiſſimum et nullo ſymptomate

ſtipatum contingere partum poſſe: et 3.) Non abſolute neceſſarium eſſe, ut clunibus praeviis, liquor amnii meconio tinctus ſit, aut meconium excernatur, nam in hoc partu uti in aliis ne veſtigium quidem fuit illius excrementi.

§. XIV.

Maria Cath. Gerlingen alteram obſervationem ſubminiſtravit, d. 11. Novembris 1766. in noſocomio obſtetricio partum naturalem puellae clunibus praeviis enitens. Femina haec 28. tunc temporis annorum, tertiaque vice utero gerens, ab initio Julii 1766. in noſocomium recepta, uterum profunde haerentem, licet medium geſtationis vix ſupergreſſam eſſe diceret, cervice vero pollicem fere longa inſtructum, exploratione tetigimus, & praeter vividum infantis motum nihil certi de conditione praeviae partis obſervare licuit. Medio & fine Octobris eadem tangebatur cervicis longitudo, ſed profundius adhuc delapſus erat uterus, ut facili negotio pone ſinum pudendorum tangeretur. Circa 4. et 8. Novembris gravia ſenſit ſymptomata febrilia, aeſtu ardente cum algore irregulariter alternante ſtipata. De motu infantis per notabile tempus nihil percepit, et mortuum eſſe ſibi perſuadebat. Orificium uteri nunc cum obliterata cervice emolliri et penitius aperiri incipiebat.

§. XV.

§. XV.

D. 11. Nov. praegressa nocte cum dolores inceperint, & simul aliquid muci sanguine tincti effluxerit, versus h. 6. mat. frequentiores, validiores, magisque lancinantes facti sunt; h. 9. orificium molle ad pollicis latitudinem diductum est, ut caput praevium, uti putabam, paullo supra os pubis adhuc haerens tangere potuerim, velamentorum vesica formari incepit; h. 11½ intervalla dolorum, quae h. 9. adhuc 6. 7. min. longa erant, nunc non ultra 4. protrahebantur, velamentorum vesica, cum sub dolore explorarem, bene expansa ex diducto orificio propendens, & pone illam corpus globosum praevium, propter insolitam expansionem vesicae iam tunc de clunibus praeviis cogitabam: h. 1½ dolorum intervalla nunc fere nulla superfuerunt, & praesentia clunium praeviarum iam a me distinctius observabatur. h. 2. velamentis sua sponte ruptis dolores validissimi infantis clunes praevias, in insignem tumorem mutatas, propulserunt. Facile ab obstetricante pedes solvebantur, & infans, adhibitis in plica inguinis digitis, usque ad umbilicum protrahebatur, sed ibi substitit, nec ulla opera ulterius solvi potuit, pariens sub qualibet infantis attractione de notabili dolore conquerebatur. Statim mihi in collegio tunc versanti rerum status indicabatur, & ½ circ. horae a ruptis velamentis, usque ad meum accessum elapsae erant, cum sequentem partus conditionem invenirem. Infantis situs erat perfecte naturalis, sed

D 3 tumi-

tumidulo et molli abdomine paullulum compresso, facile apparuit, iniquum brachiorum super osse sacro situm partus progressum impedivisse.

Funis umbilicalis, ad cuius originem usque infans in lucem editus erat, crassus & multum tensus fuit. Infans putridus, cuius tota epidermis soluta erat, et notabilis foetor conclave inficiebat.

Facile hoc modo causam impedimenti in iniquo brachiorum situ esse putans, respectu ulterioris solutionis seq. feci. Infantis mortui nullam curam gerens, protracto paullulum fune illum rescidi, quo facto plane nihil sanguinis effluebat.

Manu immissa unum brachium post alterum ex superiori pelvis parte solvi et protraxi. Cum propter putredinem infantis omnis cura adhibenda esset, ne caput abrumperetur et in utero remaneret, digitum ossi infantis zygomatico imposui, leniterque maxillam superiorem adduxi et depressi. Quo facto, cum pariens simul validos nixus ederet, caput infantis bene solvebatur, & hoc modo excutebatur puella putrida $3\frac{7}{8}$ librarum. Placenta paullo post sine ulla difficultate sequebatur, & finito puerperio, mater in pristinam sanitatem rediit, et denuo ab illo tempore peperit.

§. XVI.

§. XVI.

Tertiam obſervationem denuo ex noſocomio noſtro deſumimus. Chriſt. Sab. Schrinnern 38. ann. quae, cum ſe medio Martii 1771. ſecunda vice gravidam eſſe crederet, et medio Julio primum infantis motum in dextro latere percepiſſet, ab initio Auguſti noſocomium noſtrum intravit. Cum ad praeſentem ſcopum non pertinere videatur, omnes enarrare mutationes, quas durante graviditate annotavimus, illius tantum phaenomeni mentionem facimus, usque in finem Novembris infantem tam altam ſemper regionem occupaſſe, ut digitus pertingere ad ſegmentum uteri inferius non valeret. d. 30. Nov. demum pars infantis praevia aperturae pelvis ſuperiori paullo fortius adpreſſa eſt, cervicis uteri caeterum longitudine notabili adhuc ſuperſtite.

§. XVII.

Die 5. Dec. absque omni dolore praegreſſo, magna cum celeritate inſignis copia liquoris amnii effluxit, orificio interim uteri priorem altitudinem ſervante, nec cervice perfecte deleta. Nocte ſequente ſub quiete naturali transacta, cum nova aquarum larga profuſione aliquid ſanguinis excretum eſt. De ſitu infantis, et natura praeviae partis, nihil ſtatui cum ſecuritate et certitudine poterat, cum in media pelvi aequabilis mollities, et ſuper pube tantum tumor quidam facile cedens animad-

animadverteretur. Versus horam 9. et 10mam, auctis nunc insigniter doloribus, orificium uteri insignem passum est mutationem, melius enim in pelvim descendebat, exactius detergebatur, et ad naturalem aperturam sensim disponebatur. Nullam amplius velamentorum vesicam adesse, et molle corpus, a capite praevio plane diversum, in pelvi tangi, satis erat manifestum. Sensim talem in modum augebantur dolores, ut paucis minutis praeterlapsis, nates in sinu pudendorum distingui possent, quarum exclusio, leni digitorum pressione adiuta, paullo post insequuta est, meconio simul promanante. Consueta ad solvendum caput bene situm adhibita encheiresi, puer $6\frac{3}{4}$ libr. debilis quidem sed mox refocillatus in lucem editus est; mater aeque quam infans finito puerperio bene valuere.

§. XVIII.

Quarta observatio ab Ill. WRISBERGIO in proximo pago Diemarden mense Novembr. 1772. consignata, ostendet, non obstante insigni infantis volumine, putredine mirum in modum aucto, naturam interdum praeter omnem spem partum clunibus praeviis perficere. Allicitus die 2do dicti mensis, ad rusticam, quae iam aliquoties felicissime peperat, properavit, cui obstetrix, mane eiusdem diei convocata, propter copiosum meconii foetidissimi et sanguinis proventum, nulla vesica velamentorum comparente, situ foetus, uti opinaba-

nabatur, cum caput tangere non posset, perverso, et abdomine parientis insolita ratione expanso, sola absque Praeceptoris auxilio adsistere nollet. Hora circiter 4ta matutina veros sentire incepit dolores, hora 8. obstetrix orificium uteri apertum animadvertit, et cum hora 5. vespertina, paratis modo, quae ad iter faciendum paranda erant, accesserim, nuncius mihi obvium veniens refert, naturaliter infantem conduplicatum summo putredinis gradu corruptum, fune circa abdomen (*f*) plicato, in lucem editum esse. Obstetrix tunc extrahendis secundinis operam dabat, cum cubiculum intrarem, et magnitudinem pueruli corrupti cernerem. Mater per integrum mensem infantem mortuum esse credidit, cum per longum iam tempus nullum amplius senserit motum. Genitalia bene erant conformata, funis naturali longior, infans caeteroquin bene collocatus fuit, doloresque vehementissimi.

§. XIX.

Quinta observatio, ex partu Dor. Mar. Graeven in nosocomio d. 26. Aprilis 1777. peracto conscripta, nonnulla momenta, attentione digna continet. Primipara

(*f*) Talem forsan in modum qualem Smellie *set of anatomical tables, with explanations and an abridgment of the practice of midwifry.* Edimb. 1780. Pl. 29. pinxit.

para haec 32. annorum initio Julii 1776. gravida facta; medio Novembris primum in dextro latere et paullo versus posteriora sensit infantis situm, quem inprogressu graviditatis fortiorem & magis constantem in lumborum regione percepit. Sub prima, cum reciperetur, exploratione, nimia arcus ossium pubis versus interiora compressio, et inde enata coniugatarum pelvis depravatio, statim animadverti poterat, pubis ab ossis sacri angulo prominente distantiam 3. circiter poll. cum dimidio censui. Latitudo autem pelvis erat solito maior. Haerebat super aperturam superiorem globosum et molle corpus, quod prognosi bene formata tunc statim nates esse credidi, et difficile partus genus futurum esse augurabar.

D. 26. Aprilis 1777. hora circiter 6. matutina veri dolores parientem affecerunt. Post varia quietis intervalla hora post meridiem 2da orificium uteri perfecte apertum, molle illud corpus in cavum pelvis detrusum et velamentorum vesicam ex genitalium sinu prominentem deprehendi. Cum tam egregium dolorum effectum cernerem, hora 3. artis ope velamenta dilaceravi, eo quidem scopo, ut arreptis pedibus partum expedirem, sed illa non opus fuit encheiresi, nam ea resistentia remota, a natura ipsa facili negotio infans clunibus praeviis naturaliter locatis ad thoracem usque expulsus est. Facile praevidebam in tanta pelvis ab anterioribus

versus

versus posteriorem partem angustia, primariam partus curam ad solvendum caput dirigendam esse, brachiis itaque solutis, et capite in lateralem situm collocato, dum simul matrem adnixus exhortabar, puer bene formatus 7 librar. cum dimidia in lucem editus est. Reliquum partus negotium erat naturae simillimum.

§. XX.

Sexta observatio. Elisab. Bettelhausern, Majo mense 1777. in nosocomium recepta, initium suae graviditatis a fine Decembris 1776. reputarat, cum eodem tempore menstruus fluxus cessaverit, et ab initio Maji 1777. primum prolis motum in dextro latere sentiverit. Partem infantis praeviam, globosam, alte haerentem, non nisi sub initium Septembris exploravimus, cervicis longitudo per notabile temporis spatium eadem mansit, et in genere dubia fuit et minus convincens, cum de situ infantis, tum de uteri mutatione disquisitio. Abdominis volumen nimis lente increvit, et ultimis hebdomadibus omnis fere infantis motus abolitus fuit. Die 12. Septembris inter prima dolorum initia mucum sanguine remixtum genitalibus excrevit, ore uteri parumper aperto, margineque calloso adhuc praedito: d. 13. doloribus iamiam validioribus factis, et a parientis proprio nisu probe suffultis, versus horam 3. post mer. velamenta rumpuntur, et cum liquore amnii

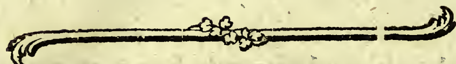
tenax mucus, nullo meconio adſperſo profluxit. Circa horam 4. ſine omni adhibito artificio puella 4. libr. putredine affecta, et propter facillimum epidermidis ſeceſſum ſumme lubrica et rubicunda, ſitu corporis laterali, facie nempe verſus dextrum matris latus directa excluditur, ſecundinaeque, etiam corruptae, paullo poſt ſequutae ſunt; loco ſanguinis autem, nigricantem et foetentem cruorem vaſa ſanguifera funis et placentae comprehendebant.

Corrigenda:

pag. 10. lin. 5. loco *exhortaretur* lege *excitaretur*.

THE-

THESES.

I.

Quaelibet methodus generalis vel evacuandi, vel roborandi, vel reſolvendi, vel alterandi et ſpecificis ſidendi, qua hodie tam multi in medendis morbis utuntur medici, plus nocet quam prodeſt.

II.

Natura humana medicamentorum farraginem, quae tam multis placet, ferre nequit, ſed, ſi mitia fuerint, illis aſſueſcit, ſi fortia, iisdem labefactatur & ſuccumbit.

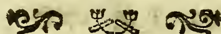
III.

Ignorantia medicorum in Phyſiologia et ſana pathologia, empiricae arti aditum patefecit.

IV.

Dantur omnino vires fundamentales in corpore animali et vegetabili, quorum diverſum moderamen, vigor, languor et inertia, primariam actionum cauſam et fontem ſiſtit, et medici prudentis cognitionem requirit.

V.

V.

Homo ab initio ad quaevis bona et mala omnimodam habere videtur determinationem, ſola educatio, conſortium, imitatio bonorum exemplorum, inſtitutio ad cognitionis et ſtudiorum varietates, probum, honeſtum, mitem et utilem reddit.

VI.

Unicum tantum ſenſus organon, unica nempe auris vel oculus, ad accurate audiendum et videndum ſufficit.

VII.

Sectio ſymphyſeos oſſium pubis, nimiis ſaepe laudibus extollitur, iniuſte vero ab aliis vituperatur. In compreſſione pelvis laterali, ubi diametri vitio inſigni laborant, procul dubio magno cum fructu inſtituitur, minime vero ſectionem caeſaream reddet ſuperfluam.

VIII.

Regula generalis pro dirigendo clunibus praeviis partu nihil valet, pro diverſitate proportionis, ſitus, et durationis, mox natura ſola ſufficit, mox verſione, et interdum forcipe opus eſſe poteſt.